

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ РІВНИХ ПРАВ І МОЖЛИВОСТЕЙ ЖІНОК ТА ЧОЛОВІКІВ У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ (2022-2024 рр.)

Кринець Л. В. доктор філософських наук, старший науковий співробітник, доцент кафедри суспільних наук Національного університету оборони України
<https://orcid.org/0000-0001-7451-5208>

Оберемко О. М. заступник начальника факультету Військова академія (м. Одеса)
<https://orcid.org/0009-0005-9877-2766>

В статті розглянуто практичні аспекти і проблеми реалізації політики гендерної рівності в контексті забезпечення рівних прав і можливостей жінок та чоловіків в Збройних Силах України, та вплив суспільних процесів на комплектування військових організаційних структур і ефективність виконання завдань Збройними Силами України.

Авторами визначені негативні та позитивні аспекти, перспективні напрямки та шляхи реалізації Державної стратегії забезпечення рівних прав і можливостей жінок та чоловіків на період до 2030 року у Збройних Силах України на сучасному етапі їх розвитку з урахуванням досвіду бойових дій.

Ключові слова: *рівні права та можливості; гендер; гендерна рівність; Збройні Сили України; дискримінація за ознакою статі; військовослужбовці-жінки; війна; євроатлантичні цінності; демократизація українського війська.*

Вступ. Актуальність проблеми зумовлена: законодавчим закріпленням в Конституції України цивілізаційного вибору, європейської ідентичності Українського народу та незворотності стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі (далі – ЄС) та в Організації Північноатлантичного договору (далі – НАТО) на основі внесених змін до преамбули Основного Закону України, статей 85, 102, 116 Конституції України; збільшенням чисельності жінок-військовослужбовців в армії; розширенням кола військово-облікових спеціальностей і посад, які обіймають жінки-військовослужбовці; домінуванням застарілих стереотипів щодо місця та ролі жінок у Збройних Силах.

Також тему дослідження актуалізує необхідність поглиблення демократичних перетворень в Україні, потреба з'ясування особливостей участі жінок у воєнних діях та виявлення як можливих успіхів, так і проблем інтеграції жінок у військово як повноцінних бойових одиниць, здатних без огляду на стать виконувати обов'язки

військової служби в рівних з чоловіками умовах.

Метою статті є дослідження практичних аспектів і проблем реалізації рівних прав і можливостей жінок та чоловіків у Збройних Силах України та рівної участі та відповідальності жінок і чоловіків у процесі виконання обов'язків військової служби.

Теоретичне підґрунтя. Проблема дослідження гендерної рівності в секторі безпеки та Збройних Силах України активно розглядалась з 90-х років у працях К. Левченко, О. Волобуєвої, О. Суислової, В. Малюги, С. Салкуцана, О. Дяченко, Л. Кринець, Н. Клименко, І. Грицай, Т. Марценюк, О. Критенко, та інших науковців.

В своїй роботі автори спирались на теоретичне підґрунтя, щодо вивчення гендерної проблематики, закладене авторським колективом в "Порадник для гендерних радників і радниць", який призначені для широкого загалу фахівців сектору безпеки та сил оборони України, Збройних Сил України, в першу чергу для радників/ць з гендерних питань, командирів/ок, офіцерів/ок усіх ланок

управління, керівників/ниць та посадових осіб уповноважених підрозділів з гендерних питань Міністерства оборони України та Збройних Сил України в рамках процесу формування гендерної компетентності (Порадник, 2023); та практичний досвід, що висвітлено в ряді наукових публікацій і досліджень останніх років.

Наприклад, у праці Кримець Л.В., Саєнко О.Г., Тилилим І.В. "Соціально-психологічні аспекти протидії гендерної дискримінації у Збройних Силах України під час війни", в якій висвітлені результати дослідження стану реалізації принципу гендерної рівності в Збройних Силах під час широко-масштабного вторгнення 2022 року та надані практичні рекомендації щодо забезпечення гендерної рівності у ЗСУ (Кримець, Саєнко & Тилилим, 2022). У 2022 році в Національному університеті оборони України було розроблено практичний "Порадник з протидії гендерної дискримінації у ЗСУ", де розглянуто проблемні моменти і надано практичні рекомендації щодо нівелювання дискримінації за ознакою статі в українському війську в бойових умовах (Порадник, 2022).

Серед останніх досліджень щодо визначеного питання, варто відзначити проведені у березні 2023 року соціологічною групою "Рейтинг" загальнонаціональні опитування "Дискримінація різних соціальних груп у ЗСУ: погляди військових та цивільних громадян". Дане дослідження показало реальний стан порушеного питання в підрозділах Збройних Сил (Дискримінація, 2023).

Методи дослідження. Дослідження обґрунтовано на засадах системного підходу та гуманістичної парадигми, з огляду на необхідність комплексного вивчення окресленої проблеми та актуалізації ролі, значення та інтересів людини в процесі формування української держави та розвитку її війська, соціальної психології та соціальної філософії, що окреслюють загальні принципи інтеграції принципу гендерної рівності у Збройні

Сили України та українське суспільство в цілому.

Авторами використано методи наукового аналізу, синтезу та екстраполяції результатів наукових досліджень з метою окреслення спрямованості та досвіду інтеграції принципу гендерної рівності її у життєдіяльність українського війська.

Результати і обговорення. Повномасштабна агресія російської федерації проти України негативно вплинула на сутність такого суспільного процесу як забезпечення рівних прав і можливостей жінок та чоловіків. Проте, не зважаючи на очевидні ризики для життя і здоров'я для всіх категорій громадян, після 24 лютого 2022 року зросла кількість жінок, які стали поруч з чоловіками на захист незалежності та територіальної цілісності України, долучившись до лав ЗСУ, інших військових формувань та добровольчих об'єднань територіальних громад.

Якщо у 2014 р. загальна чисельність жінок у ЗСУ становила 49 926 осіб, із них військовослужбовці-жінки – 16 557 осіб, то станом на 1 березня 2023 р. кількість жінок у ЗСУ зросла до 60 538 осіб, із них військовослужбовці-жінки – близько 42 898 (Букет, Проворний, 2023).

За даними Міністерства оборони України, станом на 2023 рік, українська держава має потужний показник по кількості жінок у Збройних Силах навіть серед країн-членів НАТО. Частка військовослужбовців-жінок в арміях країн – членів НАТО коливається від 0,3 % до 20 %. У США цей показник становить 17 %, у Сполученому Королівстві Великої Британії – 11 %, у Польщі – 7 %, у Данії – 8 %, у Естонії – 10 %. У лавах ЗСУ – 9 % жінок». Це свідчить про те, що роль жінки в українській армії помітно зросла. Станом на січень 2024 року у Збройних силах України служать 45 587 жінок, що на 2 108 більше, ніж у жовтні 2023-го. При цьому 13 487 військовослужбовиць статус учасника бойових дій (Статистика, 2024).

Збройні Сили України поступово стають більш відкритими для участі жінок

у виконанні завдань з оборони України, захисту її суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності. Так, лише у 2016 р. у Збройних Силах України було розширено перелік військових спеціальностей для військовослужбовців-жінок. А у 2018 р. Верховна Рада ухвалила Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків під час проходження військової служби у Збройних Силах України та інших військових формуваннях» (Закон, 2018).

Завдяки таким змінам військовослужбовцям-жінкам стали доступні такі бойові професії у війську, як гранатометник, снайпер, артилерист та інші, вони призначались на посади командирів взводів, командирів рот (батарей), заступників командирів рот (батарей), батальйонів (дивізіонів), бригад (126 бригада ТрО) (Перелік, 2022). Раніше вони могли претендувати переважно на небойові професії (психолог, зв'язківець, водій, кухар тощо). Однак, в якості негативного явища, на цьому шляху ваарто відзначити закоренілі стереотипи з часів радянської влади, щодо реальних можливостей жінок повноцінно виконувати бойові завдання, які мали місце в окремих підрозділах ЗСУ і сповільнювали набуті здобутки. Наразі у ЗСУ близько 9 % офіцерських посад обіймають жінки, проте лише декілька жінок мають генеральське звання.

З метою вивчення стану реалізації рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, у березні 2023 року соціологічна група "Рейтинг" провела загальнонаціональне опитування "Дискримінація різних соціальних груп у ЗСУ: погляди військових та цивільних громадян". Результати опитування свідчать, що загалом у суспільстві спостерігається позитивне ставлення до всіх категорій осіб, які сьогодні служать у Збройних Силах України.

Результати національного опитування також показали, що нажалі, в суспільстві та військових структурах досі закріплено

переконання, що жінки зазнають дискримінації у військових організаційних структурах. Понад третини опитаних погоджуються з тим, що жінки можуть командувати бойовими підрозділами, водночас їм важче, аніж чоловікам, робити кар'єру в війську (пов'язано з тим, що жінка може завагітніти, народити дитину та піти у соціальну відпустку терміном від 3 до 6 років, брати звільнення від виконання службових обов'язків у зв'язку з хворобою дитини тощо). Разом із тим, у суспільстві все ще лишаються упереджені погляди щодо служби жінок у Збройних Силах: понад 70% респондентів погодилися з тим, що жінкам краще виконувати небойові завдання. 40 % – поділяють думку, що у сім'ях військовослужбовців-жінок існує більше проблем, порівняно із сім'ями, де жінки мають цивільні професії. Згідно із результатами опитування, у суспільстві переважає думка, що нинішні умови проходження військової служби враховують потреби військовослужбовців-жінок (55 % опитаних). 28 % – дотримуються протилежної думки, ще 17 % – не змогли визначитися з відповіддю. Учасниці фокус-груп також відзначали, що ситуація щодо урахування побутових потреб жінок (форма, взуття, засоби індивідуального захисту, гігієни тощо) дещо поліпшилася завдяки зусиллям волонтерів та різноманітних фондів (Дискримінація, 2023).

Водночас найбільше нарікань у військовослужбовців-жінок було на відсутність жіночої форми, взуття, касок та бронежилетів, а також наявність проблем, притаманних умовам військово-польового побуту (зокрема відсутність можливості дотримуватись гігієни, особливо у «жіночі дні»). Наразі, ці питання піднімаються на вищому рівні керівництва сил оборони України, протягом останніх років було розроблено зразки жіночого однострою та засобів захисту військовослужбовців-жінок з урахуванням анатомічних особливостей. Однак, не зважаючи на суттєві зрушення на шляху всебічного забезпечення

військовослужбовців-жінок, практика військ демонструє, що певною мірою ці питання досі залишаються на самостійне вирішення самих жінок.

Важливо зазначити, що підходи до реалізації рівних прав і можливостей жінок та чоловіків у ЗСУ в цілому відповідають загальнодержавній гендерній політиці та, в свою чергу, передбачають забезпечення гарантій рівних прав і можливостей людини у життєдіяльності війська незалежно від її статі. Водночас зберігаються певні ознаки гендерного дисбалансу, характерні для українського суспільства в цілому. Зокрема, це стосується просування жінок кар'єрними сходами, професійного навчання та підвищення кваліфікації.

Останнє, насамперед, залежать від командування: командири з ментальністю, сформованою на засадах євроатлантичних цінностей, що володіють прогресивним сучасним мисленням не заважають, а сприяють професійному зростанню жінок. Проте трапляються випадки, коли жінок у військовому колективі не сприймають нарівні з чоловіками і надають перевагу виключно особам чоловічої статі. Причиною таких випадків є значний вплив, який досі мають застарілі радянські стереотипи на формування ментальності населення.

Нажаль, через домінування радянської ментальності, чоловіки-військовослужбовці, часом, не сприймають військовослужбовців-жінок як «бойову одиницю», і деколи самі жінки дають цьому привід, наприклад: під приводом «материнства» уникають виконання обов'язків у добових нарядах, відряджень (коротко- та довготривалих), виконання бойових (спеціальних) завдань, які передбачає «більш висока» військова посада; вимагають привелеїв при плануванні щорічних відпусток тощо. Виконання службових (посадових) обов'язків, відповідно, додатково покладається на співслужбовців-чоловіків, внаслідок чого і виникає не зовсім адекватне відношення до військовослужбовців-жінок як у

військовому колективі, так і за його межами (невдоволення дружин військовослужбовців, чоловіки яких несуть додаткове службове навантаження за співслужбовиць).

Позитивним аспектом можна вважати відсутність дискримінації жінок в Збройних Силах щодо грошового забезпечення, на відміну від ситуації із гендерним розривом на ринку праці серед цивільних професій. Оскільки існує затверджена законодавством тарифна сітка, грошове забезпечення військовослужбовця Збройних Сил України залежить від окладів за військовим званням та посадою, вислуги років, надбавок та премій, і гарантоване державою.

Повномасштабна агресія російської федерації суттєво прискорила подолання гендерної нерівності у військових структурах. Саме під час війни важливим став кожен і кожна, хто захищає країну, незалежно від статі; жінок з бойовим досвідом з 2014 р. стає дедалі більше. Утім, гендерна нерівність у Збройних Силах все ще залишається важливою проблемою. І цю проблему мають вирішувати як командування, яке покликане всіляко сприяти жінкам нести службу в Збройних Силах, так і самі військовослужбовці-жінки, які мають займати проактивну позицію щодо своїх прав і можливостей (якщо це не шкодить виконанню завдань за призначенням підрозділу), усвідомлювати, що вони такі ж військовослужбовці, як і чоловіки, і повинні в повному обсязі виконувати посадові (службові) обов'язки, нести на рівні з чоловіками певні обмеження та незручності, демонструвати психічну стійкість та фізичну витривалість (Krynets, L., Chorny, V. S., Cherkovniak-Horodetska, O., Sadykova, V., & Manzia, Y., 2023).

Стає більш очевидним, що принцип гендерної рівності в Збройних Силах України, необхідність досягнення якого, доречі, зафіксовано в Стандартах НАТО, не може бути досягнутий без належного та рівного представництва різних соціальних

та гендерних груп в українському суспільстві і війську. Україна має виконати це зобов'язання, аби гарантувати собі повноцінне членство в Альянсі. Заходами подолання диспропорції в реалізації рівних прав і можливостей жінок та чоловіків в Збройних Силах мають бути:

реалізація програми виховання в громадянах України на державному рівні європейської ментальності, викорінення радянських гендерних стереотипів;

започаткування посади Уповноваженої у справах військової служби жінок (віднедавня таку посаду введено у польській армії) для вирішення жіночих проблем у війську (в ЗСУ введений інститут штатних і позаштатних радників командувачів (командирів) з гендерних питань);

забезпечення жінок формою, амуніцією, індивідуальними засобами захисту (Із серпня 2023 року Міністерство оборони України затвердило зразок-еталон костюма літнього польового та бронезилетів для військовослужбовців-жінок ЗСУ, з лютого 2024 року "жіноча" форма почала надходити на склади військових формувань);

поліпшення доступу до медичного обслуговування та надання психологічної допомоги для військовослужбовців-жінок, як в районах виконання завдань за призначенням підрозділів, так і після повернення до пунктів постійної дислокації;

встановлення квот для жінок для направлення на навчання, курси підвищення кваліфікації в навчальні підрозділи (військові навчальні заклади);

вирішення соціальних потреб, з якими нині стикаються військовослужбовців-жінок поза пунктів постійної дислокації.

Висновок. Сучасний стан реалізації рівних прав та можливостей жінок та чоловіків у Збройних Силах України в цілому відповідає Державній стратегії забезпечення рівних прав та можливостей

жінок і чоловіків на період до 2030 року, схвалений Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 12 серпня 2022 р. № 752-р (Державна Стратегія, 2022) та Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 "Жінки, мир, безпека" на період до 2025 року, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2020 р. № 1544. Збройні Сили України готові до активних перетворень у сфері забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків. Разом з тим, ще необхідно провести кропітку роботу з викорінення стійких гендерних стереотипів та сприйняття європейської ментальності серед громадян.

Проте, з огляду на практику військ, важливо підкреслити, що сучасні проблеми провадження принципу гендерної рівності в Збройних Силах України в умовах російсько-української війни потребують комплексного підходу в їх вирішенні як на рівні керівництва Збройних Сил України, так і на рівні керівництва держави в цілому. Питання всебічного забезпечення потреб військовослужбовців обох статей вимагає не ситуативного, а системного підходу в контексті його реалізації. З метою формування ментальності військовослужбовців ЗС України на основі євроатлантичних цінностей та підвищення рівня сформованості гендерних компетенцій у особового складу в подальшому доцільно систематично проводити соціологічні дослідження щодо ставлення військовослужбовців до гендерної рівності та її утвердження у ЗС України та включити питання розвитку гендерної компетентності рядового, сержантського та офіцерського складу, керівників всіх рівнів відповідальності в програми підготовки персоналу, що, доречі, є вимогою оновленої в 2024 році Доктрини військового лідерства у Збройних Силах України.

Список використаних джерел:

1. Порадник для гендерних радників і радниць (2023), Київ: ОБСЄ/БДІПЛ, 66 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/18%20-%20Department/18%20-%20PDF/2023/25.08.2023/poradnik-dlya-radnikov-1-1.pdf>
2. Крimeць Л.В., Саєнко О.Г. Тилилим І.В. (2022). Соціально-психологічні аспекти протидії гендерної дискримінації у Збройних Силах України під час війни. Київ, Вісник Національного університету оборони України, 4(68), 70-79. <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2022-68-4-70-79>
3. Порадник з протидії гендерної дискримінації у ЗСУ (2022). Київ: НУОУ.
4. Дискримінація різних соціальних груп у ЗСУ: погляди військових та цивільних громадян (2023). Соціологічна група "Рейтинг". [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <https://veteranfund.com.ua/analytics/social-group-discr>.
5. Букет Є., Проворний Є. (2023). У ЗСУ спостерігається позитивна динаміка впровадження гендерної рівності. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <https://armyinform.com.ua/2023/03/15/u-zsu-sposterigayetsya-pozytyvna-dynamika-vprovadzhennya-gendernoyi-rivnosti/>
6. Статистика. Скільки жінок служить у ЗСУ у 2024 році. (2024). Military Media Center Міністерства оборони України [Електронний ресурс] – Режим доступу: URL: <https://fakty.com.ua/ua/ukraine/20240308-skilky-zhinok-sluzhyt-u-zsu-statystyka/>
7. Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків під час проходження військової служби у Збройних силах України та інших військових формуваннях: Закон України від 06.09.2018 № 2523-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2523-19#Text>
8. Перелік професійних назв робіт працівників Збройних Сил України та Переліку облікових спеціальностей працівників Збройних Сил України, затвердженого наказом Міністерства оборони України від 19 грудня 2022 р. № 438 та зареєстрованого у Міністерстві юстиції України 3 лютого 2023 року за № 226/39282.: [Електронний ресурс] – Режим доступу: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0226-23?find=1&text>.
9. Krymets, L., Chorny, V. S., Cherkovniak-Horodetska, O., Sadykova, V., & Manzia, Y. (2023). The impact of the russian-ukrainian war on the psychological resilience. Synesis (ISSN 1984-6754), 15(4), 407–420. Retrieved from <https://seer.ucp.br/seer/index.php/synesis/article/view/2821>
10. Державна стратегія забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2030 року, схвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 12 серпня 2022 р. № 752-р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/752-2022-%D1%80#Text> .

References

1. Poradnyk dlia gendernykh radnykiv i radnyts (2023), Kyiv: OBSIe/BDIPL, 66 s. [Guidelines for gender advisors]. [Electronic resource] - Access mode: URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/18%20-%20Department/18%20-%20PDF/2023/25.08.2023/poradnik-dlya-radnikov-1-1.pdf>. (in Ukrainian)
2. Krymets L.V., Saienko O.H. Tylylym I.V. (2022). Sotsialno-psykholohichni aspekty protydii gendernoi dyskryminatsii u Zbroinykh Sylakh Ukrainy pid chas viiny. Kyiv, Visnyk Natsionalnoho universytetu oborony Ukrainy, 4(68), 70-79. [Social and psychological aspects of eliminating gender based discrimination in the Armed Forces of Ukraine]. <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2022-68-4-70-79>
3. Poradnyk z protydii gendernoi dyskryminatsii u ZSU (2022). Kyiv: NUOU. [Guidelines on the eliminating gender based discrimination in the Armed Forces of Ukraine]. (in Ukrainian)
4. Dyskryminatsiia riznykh sotsialnykh hrup u ZSU: pohliady viiskovykh ta tsyvilnykh hromadian (2023). Sotsiolohichna hrupa "Reitynh". [Discrimination of different social groups] [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: URL: <https://veteranfund.com.ua/analytics/social-group-discr>. (in Ukrainian)
5. Buket Ye., Provornyi Ye. (2023). U ZSU sposterihaetsia pozytyvna dynamika vprovadzhennia hendernoi rivnosti. [Positive dynamics of gender equality implementation] [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: URL: <https://armyinform.com.ua/2023/03/15/u-zsu-sposterigayetsya-pozytyvna-dynamika-vprovadzhennya-gendernoyi-rivnosti/>. (in Ukrainian)
6. Statistics. How many women serve in the Armed Forces of Ukraine in 2024 (2024). Military Media Center by the Ministry of Defense of Ukraine [Electronic resource] - Accessed on: URL: <https://fakty.com.ua/ua/ukraine/20240308-skilky-zhinok-sluzhyt-u-zsu-statystyka/> (in Ukrainian).

7. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy shchodo zabezpechennia rivnykh prav i mozhlyvostei zhinok i cholovikiv pid chas prokhodzhennia viiskovoi sluzhby u Zbroinykh sylakh Ukrainy ta inshykh viiskovykh formuvanniakh. Law of Ukraine of 06.09.2018 No. 2523-VIII [On Amendments to Certain Laws of Ukraine on Ensuring Equal Rights and Opportunities for Women and Men during Military Service in the Armed Forces of Ukraine and Other Military Formations] [Electronic resource]: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2523-19#Text> (in Ukrainian).

8. Perelik profesiinykh nazv robit pratsivnykiv Zbroinykh Syl Ukrainy ta Pereliku oblikovykh spetsialnostei pratsivnykiv Zbroinykh Syl Ukrainy. Order of the Ministry of Defense of Ukraine of December 19, 2022, No. 438 and registered with the Ministry of Justice of Ukraine on February 3, 2023, No. 226/39282 [List of Professional Titles of Work of the Employees of the Armed Forces of Ukraine and the List of Accounting Specialties of the Employees of the Armed Forces of Ukraine] [Electronic resource] - Access mode: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0226-23?find=1&text> (in Ukrainian).

9. Krymets, L., Chornyi, V. S., Cherkovniak-Horodetska, O., Sadykova, V., & Manzia, Y. (2023). The impact of the russian-ukrainian war on the psychological resilience. *Synesis* (ISSN 1984-6754), 15(4), 407–420. Retrieved from <https://seer.ucp.br/seer/index.php/synesis/article/view/2821> (in English).

10. Derzhavna stratehiia zabezpechennia rivnykh prav ta mozhlyvostei zhinok i cholovikiv na period do 2030 roku, skhvalena Rozporiadzhenniam Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 12 serpnia 2022. № 752-r. [State Strategy of equal rights and possibility ensuring till 2030] [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/752-2022-%D1%80#Text>. (in Ukrainian).

Summary

PRACTICAL ASPECTS OF WOMEN AND MEN EQUAL RIGHTS AND OPPORTUNITIES IMPLEMENTATION IN THE ARMED FORCES OF UKRAINE (2022-2024)

Krymets L. Doctor of Science in Philosophy, Senior Researcher, Associated professor of social science department, The National Defence University of Ukraine

Oberemko O. Deputy Head of Faculty, Military Academy (Odesa)

Introduction. *The article examines the practical aspects and problems of the implementation of the gender equality policy in the context of ensuring equal rights and opportunities for women and men in the Armed Forces of Ukraine, and the influence of social processes on the staffing of military organizational structures and the effectiveness of the fulfillment of tasks by the Armed Forces of Ukraine.*

The authors identified negative and positive aspects, promising directions and ways of implementing the State Strategy for ensuring equal rights and opportunities for women and men for the period until 2030 in the Armed Forces of Ukraine at the current stage of their development, taking into account the experience of combat operations.

Purpose. *The purpose of the article is to study the practical aspects and problems of realizing equal rights and opportunities for women and men in the Armed Forces of Ukraine and equal participation and responsibility of women and men in the process of performing military service duties.*

Methods. *The research is based on the principles of the systemic approach and the humanistic paradigm, taking into account the need for a comprehensive study of the outlined problem and the actualization of the role, meaning and interests of a person in the process of the formation of the Ukrainian state and the development of its army, social psychology and social philosophy, which outline the general principles of the integration of the principle of gender equality in the Armed Forces of Ukraine and Ukrainian society as a whole.*

The authors used the methods of scientific analysis, synthesis and extrapolation of the results of scientific research in order to outline the direction and experience of integrating the principle of gender equality into the life of the Ukrainian army.

Originality. *The full-scale aggression of the Russian Federation significantly accelerated the overcoming of gender inequality in military structures. It was during the war that everyone who defended the country, regardless of gender, became important; women with combat experience have been increasing since 2014. However, gender inequality in the Armed Forces is still a significant problem. And this problem must be solved both by the command, which is called to encourage women to serve in the Armed Forces in every possible way, and by the female servicemen themselves, who must take a proactive position regarding their rights and opportunities (if this does not harm the performance of the tasks assigned to the unit), realize that they are the same military servicemen as men and must fully perform official (official) duties, bear certain restrictions and inconveniences on an equal footing with men, demonstrate mental stability and physical endurance..*

It is becoming more obvious that the principle of gender equality in the Armed Forces of Ukraine, the need to achieve which, by the way, is recorded in NATO Standards, cannot be achieved without proper and equal representation of different social and gender groups in Ukrainian society and the army. Ukraine must fulfill this obligation in order to guarantee full membership in the Alliance. Measures to overcome the disparity in the implementation of equal rights and opportunities for women and men in the Armed Forces should be:

implementation of the program of educating the citizens of Ukraine at the state level of the European mentality, eradicating Soviet gender stereotypes;

the establishment of the position of Commissioner for Women's Military Service Affairs (recently such a position was introduced in the Polish army) to solve women's problems in the army (the institute of full-time and part-time advisers to commanders (commanders) on gender issues was introduced in the Armed Forces);

provision of women with uniforms, ammunition, and personal protective equipment (From August 2023, the Ministry of Defense of Ukraine approved a standard sample of summer field suits and body armor for female servicemen of the Armed Forces of Ukraine, from February 2024, "women's" uniforms began to arrive at the warehouses of military formations);

improving access to medical care and provision of psychological assistance for female servicemen, both in the areas of performance of tasks assigned by the units, and after returning to permanent deployment points;

establishing quotas for women to be sent to study, advanced training courses in educational units (military educational institutions);

solving the social needs that are currently faced by female servicemen outside the points of permanent deployment.

Conclusion. *The current state of the implementation of equal rights and opportunities for women and men in the Armed Forces of Ukraine as a whole corresponds to the State Strategy for ensuring equal rights and opportunities for women and men for the period until 2030, approved by the Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated August 12, 2022 and the National Action Plan for the Implementation of UN Security Council Resolution 1325 "Women, Peace, Security" for the period up to 2025. The Armed Forces of Ukraine are ready for active transformations in the field of ensuring equal rights and opportunities for women and men. At the same time, it is still necessary to carry out painstaking work on the eradication of persistent gender stereotypes and the perception of the European mentality among citizens.*

However, taking into account the practice of the military, it is important to emphasize that the current problems of implementing the principle of gender equality in the Armed Forces of Ukraine in the conditions of the Russian-Ukrainian war require a comprehensive approach to their solution both at the level of the leadership of the Armed Forces of Ukraine and at the level of the state leadership as a whole. The issue of comprehensive provision of the needs of servicemen of both sexes requires not a situational, but a systemic approach in the context of its implementation. With the aim of forming the mentality of servicemen of the Armed Forces of Ukraine on the basis of Euro-Atlantic values and increasing the level of gender competence formation among personnel, it is advisable to systematically conduct sociological research on the attitude of servicemen to gender equality and its approval in the Armed Forces of Ukraine and to include the issue of the development of gender competence of private, non-commissioned officers and officers staff, leaders of all levels of responsibility in personnel training programs, which, by the way, is a requirement of the Doctrine of Military Leadership in the Armed Forces of Ukraine updated in 2024.

Key words. *equal rights and opportunities; gender; gender equality; Armed Forces of Ukraine; discrimination based on gender; female servicemen; war; Euro-Atlantic values; democratization of the Ukrainian army.*

Концептуалізація – Кринець Л. В.

Методика, аналіз першоджерел та систематизація – Оберемко О. М.

Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.

The authors declare that they have no conflict of interest.

Дата надходження рукопису/Date of receipt of the manuscript: 11.04.24.

Дата прийняття рукопису/Date of acceptance of the manuscript: 31.05.24.

© 2024. This work is under an open license CC BY-NC 4.0.